

1. Przebieg kariery zawodowej

Od początku swojej pracy zawodowej związany jestem ze Szkołą Główną Handlową w Warszawie (SGH). To moja kolebka i uczelnia macierzysta. Studia na kierunku „Zarządzanie i marketing” ukończyłem w 1997 r. z wynikiem bardzo dobrym, uzyskując tytuł magistra ekonomii, po złożeniu pracy pt. „Ocena atrakcyjności inwestycyjnej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec”, napisanej pod kierunkiem dr. hab. Zbigniewa Dworzeckiego, a recenzowanej przez prof. dr. hab. Tomasza Szapiro. Poza jej częścią empiryczną, której fragment zamieścił „Przegląd Organizacji” w 1997 r. (pkt I poz. 123 wykazu), opracowanie to stanowi do dziś, wedle mojej wiedzy i oceny, najpełniejszą monografię (w języku polskim) na temat ekonomiki specjalnych stref ekonomicznych.

W tym samym roku podjąłem dzienne studia doktoranckie w Kolegium Analiz Ekonomicznych SGH (KAE). Patronatem objęła mnie dr hab. Elżbieta Adamowicz, która wprowadziła mnie do Katedry Ekonomii I. W owym czasie filarami Katedry byli: profesor Urszula Grzełowska i profesor Janusz Beksiak – luminarze szkoły wakarowskiej w polskiej ekonomii. Pod ich kierunkiem stawiałem pierwsze kroki w pracy naukowo-badawczej, uczestnicząc w realizacji badań statutowych (pkt VI poz. 28-30 wykazu), których rezultatami były samodzielne opracowania teoretyczne i empiryczne, wymienione w poz. 17-20 pkt II wykazu. Jednocześnie rozpocząłem prowadzenie zajęć dydaktycznych dla studentów pierwszych lat studiów. Do chwili uzyskania stopnia doktora były to ćwiczenia do wykładów z mikro- i makroekonomii o różnym poziomie zaawansowania. Stopniowo moje związki z Katedrą stawały się ściślejsze. W 2001 r. staż asystencki, dwuletni już wówczas, przekształcił się w etat asystencki. Okres *Lehrjahre* wspominam dziś z refleksją nieobcą innym – nie zapominajmy, skąd się wywodzimy, albowiem to, przez co przeszliśmy i kto nam w tym pomógł, jest źródłem naszych sukcesów. Reżim pracy, warsztat naukowy i badawczy, a nade wszystko podejście i sposób analizy zjawisk ekonomicznych, które dziś stosuję, w znacznej mierze zostały wypracowane podczas seminariów i dyskusji prowadzonych w Katedrze. Dostrzegłem to po latach.

W 2002 r. Rada Naukowa KAE podjęła decyzję o otwarciu przewodu doktorskiego i jako promotora wskazała dr hab. Elżbietę Adamowicz. Rozprawę doktorską pt. „Stosowanie podatkowych bodźców inwestycyjnych w pierwszej dekadzie transformacji ustrojowej w Polsce” obroniłem w lutym 2003 r. Jej recenzentami byli: prof. dr hab. Joanna Kotowicz-Jawor i prof. dr hab. Jacek Szlachta. Praca została wyróżniona nagrodą naukową II stopnia przez Rektora SGH; otrzymałem także stypendium naukowe od Ministra Finansów. Wyciąg z dysertacji opublikowała „Gospodarka Narodowa” (pkt I poz. 113 wykazu). Uzyskawszy stopień doktora nauk ekonomicznych, otrzymałem awans na stanowisko adiunkta w Katedrze Ekonomii I SGH.

Rok później wyjechałem na dwumiesięczny staż naukowy na Wydziale Ekonomii i Prawa Gospodarczego Uniwersytetu w Göteborgu. Moim opiekunem był *doctor honoris causa* tego uniwersytetu – Władysław Bursztyn, były pracownik Uniwersytetu Warszawskiego, relegowany z uczelni po studenckich demonstracjach w marcu 1968 r. Postać, której zawdzięczam zrozumienie niektórych tajników makroekonomii ... i nie tylko. W ramach jego kursu makroekonomii zaawansowanej wygłosiłem wykład z polityki podatkowej. Zaaranżowałem przyjazd do Warszawy prof. Lennarta Hjalmarsona (zmarłego w 2012 r.), ówczesnego dziekana Wydziału, z wykładem gościnnym jesienią 2004 r. i przyjąłem pod opiekę studenta z Göteborga, który przygotowywał pracę dyplomową na temat transformacji gospodarczej w Polsce.

W 2010 r., w rezultacie zacieśniającej się współpracy z dr hab. Elżbietą Adamowicz – kierującą Instytutem Rozwoju Gospodarczego SGH (IRG) – i jej zespołem badawczym,

odszedłem z Katedry Ekonomii I do Instytutu. Zostałem sekretarzem naukowym Instytutu, a w 2013 r. objąłem stanowisko zastępcy dyrektora, które piastuję po dziś dzień. Współpraca z Instytutem, która w istocie została nawiązana na długo przed jej sformalizowaniem, dała mi doświadczenie w pracy zespołowej. I nie mam na myśli jedynie zespołu wewnątrz IRG, ale również współdziałanie z pracownikami innych jednostek Kolegium, w szczególności z Instytutu Ekonometrii, a także z podmiotami spoza Kolegium i spoza SGH, w tym zwłaszcza z innymi ośrodkami badania koniunktury w kraju i za granicą. Specyfika działalności Instytutu, tj. prowadzenie badań koniunktury gospodarczej, w czym Instytut uznawany jest za ośrodek wiodący w Polsce, wymaga w szczególności wykazania umiejętności społecznych. Podkreślam ich znaczenie, bowiem zmierzam do stwierdzenia, iż to, co dotychczas wyniosłem z doświadczeń w Instytucie i co dla mnie najcenniejsze, poza samą praktyką w badaniach podstawowych i stosowanych, to tożsamość zespołowa i świadomość, iż – skoro zainteresowanie moje podzieli wielu innych – rezultaty naszych badań są społecznie użyteczne (co *nota bene* znajduje potwierdzenie w uwadze mediów masowych i rozwija się w działalność upowszechniającą wyniki badań IRG).

Równoległą drogę rozwoju zawodowego wytyczyło podjęcie w 1997 r. zatrudnienia w Ministerstwie Finansów, w Biurze ds. Reformy Systemu Podatkowego, przekształconym później w Departament Systemu Podatkowego (DSP). Motyw podjęcia tej pracy był czysto zarobkowy, jednak z czasem zyskiwałem większą swobodę w wyborze zadań, które dotyczyły zagadnienia reformy administracji podatkowej w Polsce. Wydarzeniem przełomowym było kierowanie w latach 2003 i 2004 projektem PHARE nr 2002/000-196.01.05 pt. „Modernizacja systemu poboru podatków i kontroli podatkowej”. Z uwagi na niewielki budżet projekt tylko w wąskim zakresie miał charakter operacyjny. Jego celem było raczej rozpoznanie stanu, w jakim znajdowała się wówczas polska administracja podatkowa. Dał mi jednak możliwość poznać, jaki dystans dzieli ją od najbardziej efektywnych administracji podatkowych. W 2004 r. zainicjowałem w Ministerstwie Finansów działania, w wyniku których powstała „Wizja systemu e-Podatki”, nakreślająca pożądany stan administracji podatkowej w Polsce. W 2005 r. powołano mnie na stanowisko zastępcy dyrektora DSP. Kierowałem pracami zmierzającymi do pozyskania środków z funduszy UE na realizację projektu wdrożenia „Wizji ...” w życie. Po dwóch miesiącach złożyłem rezygnację. Spełniła się zasada Petera, mówiąca iż „w organizacji hierarchicznej każdy awansuje aż do osiągnięcia własnego progu niekompetencji”¹. Dofinansowanie przyznano, jednak w wyniku realizacji projektu osiągnięto zaledwie część zamierzeń. Pięć lat później Ministerstwo Finansów ogłosiło konkurs na opracowanie *Koncepcji transformacji polskiej administracji podatkowej* w ramach programu reform faktycznie urzeczywistniających założenia i tezy „Wizji ...”. Praca konkursowa (pkt V poz. 6 wykazu), którą napisałem, została najwyższej oceniona i wygrała konkurs. Obecnie trwa etap wdrożeniowy programu transformacji.

2. Zainteresowania zawodowe

Streszczenie historii pracy zawodowej pokazuje, iż moje zainteresowania dotyczą zasadniczo dwóch zagadnień: teorii i praktyki opodatkowania, w tym poboru podatków, oraz koniunktury gospodarczej.

Zaciekawienie tematyką opodatkowania pojawiło się w okresie pracy dyplomowej. Postawiłem w niej tezę, że specjalne strefy ekonomiczne (a ogólniej – ulgi podatkowe ukierunkowane przestrzennie) mogą oddziaływać ożywczo – i zazwyczaj tak oddziałują w Polsce – na lokalną gospodarkę, jednak ich znaczenie dla gospodarki krajowej jest znikome lub żadne z tej przyczyny, iż nie przyciągają one nowego kapitału, lecz odciągają już

¹ Laurence J. Peter, Raymond Hull, *The Peter principle: Why things always go wrong*, William Morrow & Co., Nowy Jork 1968.

uruchomiony bądź przeznaczony do uruchomienia w innej części kraju. Badania nad efektywnością stosowania ulg podatkowych dla przedsiębiorstw kontynuowałem w kolejnych latach (patrz pkt II poz. 17-20 wykazu) aż po ich zwieńczenie w pracy doktorskiej. Poszukiwałem – bezskutecznie – dowodów na potwierdzenie spodziewanych, a przynajmniej deklarowanych skutków ulg podatkowych w postaci – poprzez zwiększenie zatrudnienia czynników wytwórczych – wzrostu produktu gospodarki krajowej. Niezmiennie jestem zdania, iż ulgi podatkowe nie przyczyniają się do wzrostu PKB (są mu obojętne), a są zaledwie narzędziem wtórnego podziału dochodu. Pozaekonomiczne efekty stosowania ulg podatkowych są negatywne. Bez względu na zasadność zarzutów, selektywność działania ulg podatkowych budzi społeczną wątpliwość w racjonalność państwa. Zresztą, nawet gdyby trzymać się racji polityki pobudzania gospodarki za pomocą ulg podatkowych, należałoby po prostu obniżyć stopę fiskalizmu.

Po obronie pracy doktorskiej miałem się różnych zajęć badawczych, czy to był wpływ podatku na rozkład dochodów w Polsce (polityka redystrybucyjna), czy historia opodatkowania w kraju² i za granicą, czy też uwarunkowania tworzenia i rozwoju systemu podatkowego i in., w gruncie rzeczy jednak te luźne, pozornie niepowiązane z sobą studia teoretyczne i aplikacyjne były wprawkami przygotowującymi mnie do uruchomienia wykładów z teorii opodatkowania. Elementy teorii opodatkowania wyklada się w Polsce w ramach kursów z mikroekonomii i makroekonomii, a przede wszystkim finansów publicznych, w ofercie dydaktycznej polskich uczelni ekonomicznych trudno jednak znaleźć osobny i niestroniący od matematyki kurs obejmujący wszelkie zagadnienia opodatkowania – od techniki opodatkowania, przez incydencję podatku i podatek optymalny po międzynarodową konkurencję podatkową. Taki kurs, podobny do prowadzonych w uczelniach zagranicznych, opracowałem i od kilku lat prowadzę w SGH. W jego rozwijaniu pomagają mi doświadczenia wyniesione z projektów, w które obecnie jestem zaangażowany (pkt VI poz. 1 i 4 wykazu). W projekcie pt. „Analiza modelowa integracji polityki fiskalnej w Unii Europejskiej w warunkach kryzysu zadłużenia” oceniamy bezpośrednie skutki ekonomiczne różnych form integracji fiskalnej (ujednolicenie podstaw opodatkowania w podatkach dochodowych, pełna harmonizacja podatków bezpośrednich, scentralizowanie redystrybucji dochodów podatkowych na poziomie UE, czy nałożenie podatku od transakcji finansowych), uwzględniając postulaty nowej geografii ekonomicznej i hipotezę wypłacalności fiskalnej (*fiscal solvency*). Z kolei w projekcie pt. „Przeciwdziałanie starzeniu się społeczeństwa za pomocą narzędzi polityki fiskalnej i migracyjnej” stawiamy tezę, iż istnieje możliwość zaprojektowania polityki budżetowej, sprzyjającej wzrostowi dzietności do poziomu zapewniającego prostą reprodukcję pokoleń, o kosztach nie większych od kosztów obecnie stosowanych form wsparcia rodzin w postaci ulg podatkowych (w tym wspólnego opodatkowania małżonków) i transferów. Polityka taka jest w krótkim okresie bardziej kosztowna niż wspieranie imigracji osiadłej, lecz w długim okresie jest demograficznie bardziej efektywna, tzn. skuteczniej przeciwdziała starzeniu się społeczeństw.

Noszę się obecnie z zamiarem, by doświadczenia zebrane podczas prowadzenia wykładów oraz opracowane i zgromadzone dotychczas materiały pomocnicze wykorzystać do przygotowania podręcznika akademickiego do teorii opodatkowania. Brak jest bowiem wydawnictwa w języku polskim, które można by bez skrępowania polecić studentom, a i w języku angielskim wybór jest niewielki. Odrębnym przedmiotem moich zainteresowań jest pobór podatku. Zagadnienie, wbrew pozorom, jest dość złożone. Składają się nań

² Historia podatków w Polsce jest moją największą pasją. Udało mi się dotąd opisać okres do roku 1374 r. (pkt II poz. 14 wykazu), który jest swoistą cezurą w dziejach skarbowości polskiej (przywilejem koszyckim szlachta zyskała m.in. prawo wyrażenia sprzeciwu dla nowych podatków, na wzór art. 12 *Magna Carta* z 1215 r.). Zamierzam jednak dokończyć dzieła i go wydać, przybliżając ten interesujący a mało znany rozdział historii Polski.

problemy: organizacji i funkcjonowania administracji podatkowej, kształtowania pozytywnych postaw podatników (*tax compliance*), zasadniczo oddziaływania na skłonność do płacenia podatków, i przeciwdziałania negatywnym postawom podatników (*tax non-compliance*), głównie polegających na ucieczce przed podatkiem. W literaturze ekonomicznej podejmuje się (modeluje) tylko dwie ostatnie kwestie. Zagadnienie funkcjonowania administracji podatkowej pozostawia się naukom o zarządzaniu. Tymczasem wszystkie trzy problemy są z sobą ściśle powiązane. Urządzenie aparatu podatkowego wywiera wpływ na zachowanie podatników i pociąga za sobą koszt, który substytuuje koszty po stronie podatników (koszty *tax compliance*). Rozpatrywanie któregośkolwiek z tych problemów w oderwaniu od pozostałych prowadzi do błędu w ocenie efektywności poboru podatków, zaś zrozumienie współzależności między administracją podatkową a podatnikiem jest warunkiem właściwego działania. Usiłuję, bez większego powodzenia, przekonać decydentów, iż wiele z działań wykonywanych przez administrację podatkową jest próżnych. W szczególności, daremnie sprawdza ona, czy to, co podatek zadeklarował (kryterium subiektywne), równe jest temu, co zapłacił. W zamian powinna porównywać to, co zapłacił, z tym, co zapłacić powinien, czyli co wynika z zastosowania określonej stopy podatkowej do bazy podatkowej (kryterium obiektywne). Różnica jest nazywana luką podatkową, która po powiększeniu o koszty administracyjne i koszty *tax compliance* (koszty poboru), jest faktyczną miarą efektywności systemu poboru. Ekonomizacja poboru podatku jest myślą przewodnią i osnową wspomnianej „Koncepcji transformacji polskiej administracji podatkowej”.

Drugim głównym nurtem moich zainteresowań naukowych jest teoria cyklu koniunkturalnego i badania koniunktury gospodarczej. Wyróżnię trzy ich obszary:

- badania koniunktury metodą testu,
- różnotematyczne analizy empiryczne z wykorzystaniem wyników badań koniunktury IRG,
- metody ilościowe w analizie koniunktury.

Zainteresowanie tematyką koniunktury gospodarczej zrodziło się już w początkowym okresie współpracy z dr hab. Elżbietą Adamowicz i z jej inspiracji. Zrazu uwagę skupiłem na metodach usuwania z szeregów czasowych czynnika sezonowego i zakłóceń przypadkowych, później na krótkookresowym prognozowaniu zmian koniunktury, w tym metodami logitowymi. Efektami tych badań, prowadzonych po części w ramach badań statutowych i własnych (pkt VI poz. 12, 21 i 23-26 wykazu), były wystąpienia konferencyjne (pkt III poz. 21, 24, 26, 28 i 29) i liczne opracowania, publikowane i niepublikowane (pkt I poz. 90, 109-111, 117 i 118 oraz pkt II poz. 9, 15 i 16 wykazu). Od 2008 r. prowadzę – wspólnie z dr hab. Elżbietą Adamowicz – ankietowe badania koniunktury w przemyśle przetwórczym, a od 2013 r. – po śmierci profesora Eugeniusza Gorzelaka, twórcy metod badawczych – także badania koniunktury w rolnictwie (we współpracy z dr. Piotrem Szajnerem z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie). Badania koniunktury w przemyśle przetwórczym są prowadzone w cyklu miesięcznym, a badania koniunktury w rolnictwie raz na kwartał. Wyniki każdego badania są publikowane w postaci raportów *Koniunktura w przemyśle. Business survey* i *Koniunktura w rolnictwie. Business survey in agriculture* (pkt I poz. 1-5, 9-23, 30-41, 47-58, 63-74, 78-89 i 93-104 wykazu) oraz tzw. informacji sygnałnych (pkt. V poz. 1 wykazu) i komunikatów przekazywanych środkiem masowego przekazu³. Badania koniunktury prowadzone są nieprzerwanie od 1987 r. Od tego czasu Instytut zgromadził dane o unikatowym charakterze, umożliwiające rozszerzenie wiedzy o gospodarce, wykraczającej poza opis możliwy do uzyskania wyłącznie na podstawie danych ilościowych. Analizy wyników badań koniunktury (m.in. pkt I poz. 112, 114 i 121

³ Ostatnie na stronie <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/media/Strony/default.aspx>.

wykazu) pokazują, iż z wyprzedzeniem sygnalizują one zmiany dynamiki aktywności gospodarczej w Polsce. Usprawnieniu procesu przetwarzania danych z testu koniunktury służyły prace prowadzone w projekcie pt. „Budowa systemu analizowania i raportowania dla danych pozyskiwanych w badaniu koniunktury w przemyśle” (pkt VI poz. 15 wykazu).

Ankietowe badania koniunktury IRG prowadzone są wg ujednoliconej w UE metody, co umożliwi analizę porównawczą przebiegu procesów gospodarczych w skali międzynarodowej, w szczególności podobieństwa wahań koniunkturalnych. W ostatnich latach (od 2009 r.) jest to główny kierunek moich zainteresowań badawczych. Przebiega on dwutorowo; z jednej strony zajmujemy się badaniem synchronizacji wahań cyklicznych (w zespole z dr hab. Elżbietą Adamowicz, dr. Sławomirem Dudkiem i mgr. Dawidem Pachuckim), z drugiej – weryfikacją prawdziwości prawidłowości w rozwoju cyklicznym (*stylised facts*) gospodarki polskiej (wspólnie z dr hab. Elżbietą Adamowicz). Wyniki tych badań omówię szerzej w kolejnym rozdziale.

3. Osiągnięcia, o których mowa w art. 16 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Jako osiągnięcie, o którym mowa w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.) wskazuję następujący jednolity cykl publikacji:

1. *Synchronizacja cyklu koniunkturalnego polskiej gospodarki z krajami strefy euro w kontekście struktury tych gospodarek*, w: *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Projekty badawcze*, część I, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009, s. 8-224
2. *Wahania cykliczne w Polsce i strefie euro*, „Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego”, nr 89, SGH, Warszawa 2012
3. *Cyclical fluctuations of business activity in the new EU countries*, „Transformations in Business & Economics”, vol. 10, nr 2A (23A), 2011, s. 440-451
4. *Zachowania gospodarstw domowych w warunkach zmiennej koniunktury. Polska na tle strefy euro*, „Handel Wewnętrzny”, nr 2 (marzec-kwiecień (A)), 2013, s. 25-36
5. *Mechanizm rozprzestrzeniania się wahań cyklicznych w Polsce. Prawidłowości empiryczne towarzyszące wahanom cyklicznym*, opracowanie wykonane w ramach badań statutowych Katedry Ekonomii I, SGH, Warszawa 2013, opubl. w części pt. *Stylised facts in cyclical fluctuations of business survey data*, w: *Expectations and forecasting*, pr. zb. pod red. Konrada Walczyka, „Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH”, nr 93, Warszawa 2013, s. 123-142

Badania koniunktury prowadzone są dwutorowo. Analizuje się zmiany głównych zmiennych makroekonomicznych i wskaźników opisujących aktywność podmiotów gospodarczych, w celu wyjaśnienia ich wpływu na wahania ogólnej działalności gospodarczej. Równolegle opracowuje się teorie ekonomiczne, których celem jest wskazanie przyczyn obserwowanych zmian cyklicznych i opisanie mechanizmów kształtujących koniunkturę. Konsekwentnie idę pierwszą drogą, zwaną podejściem tradycyjnym. Podejście to nawiązuje do definicji cyklu koniunkturalnego, pierwotnie sformułowanej przez Mitchella w 1927 roku⁴, a następnie rozwijanej wspólnie z Burnsem. Zgodnie z nią, „cykl koniunkturalny to rodzaj fluktuacji obserwowanych w ogólnej działalności gospodarczej narodu, który realizuje ją głównie poprzez przedsiębiorstwa. Cykl składa się z ekspansji rozwijającej się jednocześnie w różnych obszarach gospodarki, po czym następują podobnie powszechne załamanie, depresja i ożywienie prowadzące do ekspansji w następnym cyklu. Ta

⁴ Wesley C. Mitchell, *Business cycles: the problem and its setting*, National Bureau of Economic Research, Nowy Jork 1927, s. 468.

sekwencja zmian powtarza się, ale nieokresowo. Cykl koniunkturalny trwa od ponad jednego roku do lat dziesięciu czy dwunastu; nie jest podzielny na krótsze cykle o podobnym charakterze i amplitudzie”⁵. Klasyyczna definicja podkreśla zatem współbieżność i powiązania między zmianami różnych wielkości, w których przejawia się wymiennie aktywność gospodarcza, zróżnicowane tempo zmian w następujących po sobie fazach cyklu oraz fakt, iż zmiany te obejmują rozmaite obszary gospodarki, ogarniając stopniowo ją całą. Cykl koniunkturalny jest bezpośrednio nieobserwowalny. Zapoczątkowane przez Burnsa i Mitchella podejście do analizowania jego przebiegu wymaga badania nie tylko zmian poziomu poszczególnych zmiennych syntetycznie opisujących działalność gospodarczą, ale również związków między nimi. Powodują one, iż cykl koniunkturalny nie może być opisany przez proste, matematyczne równania. Podejściu Burnsa i Mitchella zarzucano technicystyczne podejście i brak podstaw teoretycznych, określając ich badania jako „mierzenie bez teorii”. W latach 60-tych i 70-tych zaobserwowano, że cykliczne spadki aktywności gospodarczej są łagodniejsze, a okresy ekspansji dłuższe, co doprowadziło do przedefiniowania klasycznego cyklu koniunkturalnego. Nowa koncepcja, określona mianem cyklu wzrostowego, bazuje na dostosowywaniu się zmiennych i wskaźników do ich rosnącego trendu. Wyróżnia się dwa podejścia do badania cyklu wzrostowego⁶. Pierwsze koncentruje się na fluktuacjach zagregowanej aktywności gospodarczej wokół długookresowego trendu (cykl odchyień). Drugie podejście polega na badaniu dynamiki zmian stóp wzrostu poszczególnych zmiennych makroekonomicznych, opisujących aktywność gospodarczą. Do badania cykli wzrostowych wykorzystywane są nieco odmienne narzędzia i metody analizy statystyczno-ekonometrycznej. Podstawową różnicą w stosunku do analizy klasycznej jest konieczność wyodrębnienia trendu oraz czynnika odpowiadającego za fluktuacje wokół niego. Wykorzystywane są do tego celu specjalistyczne metody.

Analiza koniunktury jest procesem wieloetapowym, wymagającym kolejno:

- identyfikacji kluczowych zmiennych opisujących stan koniunktury,
- dekompozycji szeregów czasowych,
- opisu ilościowego (analizy morfologicznej) wahań koniunkturalnych,
- syntezy wyników.

We współczesnej literaturze ekonomicznej trudno o przykłady odznaczające się systemowym podejściem do analizy koniunktury. Rozwija się poszczególne metody ilościowe, prowadzi analizy cząstkowe, lecz brak jest pozycji o charakterze podręcznikowym czy kompendialnym. Tym bardziej nieliczne są opracowania zawierające wyniki całościowej analizy koniunktury w Polsce. Na tle prac Skrzypczyńskiego, Konopczak, Barczyka *et al.*, Bruzdy, Gradzewicza *et al.*, Skrzypczyńskiej, Wyrobek i Stańczyka⁷ dwa opracowania –

⁵ Arthur F. Burns, Wesley C. Mitchell, *Measuring business cycles*, National Bureau of Economic Research, Nowy Jork 1946, s. 3.

⁶ Ilse Mintz, *Dating postwar business cycles: Methods and their applications to Western Germany, 1950-1967*, National Bureau of Economic Research, Cambridge 1969, s. 12-14.

⁷ Paweł Skrzypczyński, *Wahania aktywności gospodarczej w Polsce i strefie euro*, „Materiały i Studia”, nr 227, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2008; Karolina Konopczak, *Analiza zbieżności cyklu koniunkturalnego gospodarki polskiej ze strefą euro na tle krajów Europy Środkowo-Wschodniej oraz państw członkowskich strefy*, w: *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i walutowej. Projekty badawcze*, część III, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2008, s. 58-105; Ryszard Barczyk, Karolina Konopczak, Marek Lubiński, Krzysztof Marczewski, *Synchronizacja wahań koniunkturalnych. Mechanizmy i konsekwencje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010; Joanna Bruzda, *Business cycle synchronization according to wavelets - the case of Poland and the euro zone member countries*, „Bank i Kredyt”, nr 3 (42), 2011, s. 5-32; Michał Gradzewicz, Jakub Growiec, Jan Hagemeyer, Piotr Popowski, *Cykl koniunkturalny w Polsce – wnioski z analizy spektralnej*, „Bank i Kredyt”, nr 5 (41), 2010, s. 41-76; Marta Skrzypczyńska, *Pomiar cyklu koniunkturalnego w Polsce – analiza porównawcza*, „Bank i Kredyt”, nr 4 (42), 2011, s. 31-53; Joanna M. Wyrobek, Zbigniew Stańczyk, *Business cycle synchronization in*

„Synchronizacja cyklu koniunkturalnego polskiej gospodarki z krajami strefy euro w kontekście struktury tych gospodarek” (pkt I poz. 91 wykazu) i „Wahania cykliczne w Polsce i strefie euro” (pkt I poz. 44 wykazu), których jestem autorem, wspólnie z Elżbietą Adamowicz, Sławomirem Dudkiem i Dawidem Pachuckim, wyróżniają się wszechstronnością.

W pierwszym („Synchronizacja ...”) dokonaliśmy analizy cykli odchyień: PKB, inwestycji, konsumpcji, produkcji sprzedanej przemysłu, deflatora PKB, wskaźnika cen dóbr konsumpcyjnych (HICP), stopy bezrobocia, wskaźnika koniunktury w przemyśle przetwórczym, wskaźnika nastrojów gospodarstw domowych, ogólnego wskaźnika nastrojów gospodarczych oraz stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, rejestrowanego badaniu koniunktury w przemyśle przetwórczym w Polsce, Francji, Hiszpanii, Irlandii, Niemczech, Portugalii i Włoszech. Z wymienionych szeregów czasowych usunęliśmy składowe: sezonowe i nieregularne metodą TRAMO-SEATS oraz wyodrębniliśmy czynniki cykliczne. W celu sprawdzenia, czy sposób ekstrakcji komponentu cyklicznego z szeregu wyrównanego sezonowo i wygładzonego ma wpływ na umiejscowienie punktów zwrotnych zastosowaliśmy cztery różne metody: filtr Baxtera-Kinga, filtr Christiano-Fitzgeralda, filtr Hodricka-Prescotta oraz strukturalny model szeregów czasowych. Składniki cykliczne w każdej postaci (BK, CHF, HP i model ST) zostały poddane analizie synchronizacji między Polską a wybranymi krajami strefy euro, jak i całą strefą. Zastosowaliśmy wszystkie szerzej znane metody badania współzmienności szeregów czasowych:

- analizę graficzną,
- analizę *cross*-spektralną (analizę w dziedzinie częstotliwości) miarami koherencji i przesunięcia fazowego,
- analizę korelacji jednoczesnych i korelacji krzyżowych,
- współczynnik konkordancji Hardinga-Pagana,
- analizę punktów zwrotnych ustalonych zmodyfikowaną metodą Bry-Boschan,
- analizę rekursywnej korelacji jednoczesnej z ruchomą próbą,
- stopień wspólności czynników dynamicznych w specyfikacji Forniego *et al.*,
- dynamiczny współczynnik korelacji Boone’a (tylko dla PKB).

W drugim badaniu („Wahania ...”) rozszerzyliśmy próbę o Czechy, Estonię Grecję, Litwę, Łotwę, Słowację i Węgry, uwzględniliśmy dodatkowe zmienne sektorowe, tj. produkcję budowlaną, sprzedaż detaliczną i wskaźniki koniunktury w budownictwie i handlu detalicznym, oraz pogłęбилиśmy analizę cech morfologicznych wahań koniunkturalnych, dokonując ich segmentacji na fazy wzrostowe (od dolnego punktu zwrotnego do górnego punktu zwrotnego, T-P) i fazy spadkowe (od górnego punktu zwrotnego do dolnego punktu zwrotnego, P-T). Dla zidentyfikowanych faz obliczono:

- 1) miary długości:
 - a) długość trwania poszczególnych faz w miesiącach i kwartałach oraz średnie długości dla próby, średnią długość fazy wzrostowej i fazy spadkowej,
 - b) długość trwania kolejnych cykli T-T i P-P oraz średnie długości cykli w obu ujęciach,
- 2) miary zmienności i rozproszenia wahań:
 - a) wartości maksymalne i minimalne,
 - b) odchylenie standardowe,
 - c) amplitudę poszczególnych faz oraz średnie dla fazy spadkowej i wzrostowej. Amplitudę obliczano jako różnice absolutne, gdyż wahania były wyrażone w punktach procentowych,
 - d) intensywność zmian, tj. amplitudę na jednostkę czasu (miesiąc lub kwartał).

Oba badania miały na celu ustalenie stopnia synchronizacji wahań koniunktury w Polsce i wybranych krajach członkowskich UE względem wahań występujących w strefie euro oraz ocenę natężenia tendencji do wzrostu stopnia synchronizacji wahań koniunkturalnych w krajach UE w miarę pogłębiania procesów integracji gospodarczej. Szeroki zestaw ilościowych i jakościowych zmiennych makroekonomicznych pozwolił zidentyfikować nie tylko cykl ogólnogospodarczy, znajdujący wyraz w waniach dynamiki realnego PKB, lecz również cykle specyficzne obserwowane w głównych sektorach produkcyjnych gospodarki oraz w ruchu dwóch podstawowych składników popytu finalnego: konsumpcji i inwestycji. Porównanie obrazu zmian cyklicznych poszczególnych zmiennych ilościowych z analogicznymi zmiennymi jakościowymi umożliwiło weryfikację ocen koniunktury opartych na urzędowej statystyce oraz wykorzystanie prognostycznych właściwości wskaźników jakościowych. Badania wykazały występowanie we wszystkich analizowanych krajach wyraźnych wahań cyklicznych, widocznych w dynamice PKB i innych zmiennych makroekonomicznych opisujących dynamikę produkcji i popytu oraz ich wydatną (choć zróżnicowaną dla poszczególnych zmiennych i krajów) synchronizację w stosunku do wahań koniunktury w strefie euro. Cykle wzrostowe widoczne są w ruchu wszystkich analizowanych zmiennych, choć ich obraz morfologiczny jest z natury rzeczy zróżnicowany. Analiza wykazała szczególną wrażliwość jakościowych wskaźników koniunktury na zmiany sytuacji gospodarczej oraz ich właściwości wyprzedzające. Pomimo pewnych różnic w przebiegu cykli wzrostowych w poszczególnych krajach UE badanie potwierdziło stosunkowo wysoki stopień synchronizacji wahań koniunktury w obrębie zintegrowanego obszaru, a zwłaszcza w obrębie strefy euro. Analiza wykazała również dużą zależność gospodarek nowych krajów członkowskich UE, w tym Polski, od zmian koniunktury w strefie euro, a zwłaszcza od rozwoju sytuacji gospodarczej w największych krajach strefy euro: Niemczech, Francji i Włoszech. Stwierdzona została także ogólna tendencja do wzrostu synchroniczności wahań koniunkturalnych w krajach Unii Europejskiej w miarę postępów integracji gospodarczej i kształtowania się w rezultacie jednolitego cyklu wzrostowego, jakkolwiek do pełnego ujednoczenia przebiegu cykli nigdy zapewne nie dojdzie, choćby ze względu na istnienie różnic w strukturze gospodarek poszczególnych krajów członkowskich UE (a także różnic w polityce gospodarczej poszczególnych państw). Za główną przyczynę podobieństw i różnic w przebiegu cykli koniunkturalnych w obrębie Unii Europejskiej uznaliśmy zróżnicowanie struktur gospodarek. Porównaliśmy bowiem struktury badanych gospodarek w trzech przekrojach: a) strukturę produkcji (strukturę gałęziową tworzenia wartości dodanej), b) strukturę konsumpcji gospodarstw domowych (według grup towarowych), c) strukturę działową inwestycji. To ustalenie jest zgodne z oczekiwanym związkiem między sposobem reakcji gospodarki na szoki wywołujące wahania koniunktury a strukturą produkcji i popytu. Nie wykryliśmy natomiast tendencji między postępowaniem w synchronizacji wahań i postępowaniem w upodabnianiu się struktur gospodarek (brak korelacji dynamicznej). Wydaje się, że wynika to przynajmniej częściowo z faktu, iż okres analizy był zbyt krótki dla ujawnienia znaczących zmian strukturalnych. Wnioski z badania zróżnicowania struktur gospodarek w kontekście synchronizacji wahań cyklicznych mogą być przydatne w wyjaśnieniu zarówno procesów wzrostu gospodarczego jak i wahań cyklicznych. Wiadomo na przykład, że stosunkowo duża odporność gospodarki polskiej na zmiany koniunktury w jej otoczeniu gospodarczym wiąże się ze względnie dużym udziałem popytu wewnętrznego w absorpcji krajowej produkcji, a także z dość zróżnicowaną strukturą gałęziową krajowej produkcji i niezbyt wysokim udziałem eksportu.

Mój udział w autorstwie obu prac określam w wysokości 25 %. Polegał on na udziale w opracowaniu koncepcji badania, wykonaniu niektórych obliczeń i rysunków (tych, które dotyczyły analizy zróżnicowania struktur gospodarczych), opisanie niektórych metod badawczych (tych, które dotyczyły analizy zróżnicowania struktur gospodarczych), analizie

zróźnicowania struktur gospodarczych i jego związku ze zróźnicowaniem wahań cyklicznych, omówieniu niektórych wyników analizy morfologicznej i analizy korelacyjnej (w odniesieniu do niektórych zmiennych ilościowych i jakościowych) oraz udziale w opracowaniu wniosków końcowych.

Trwała wartość naukowa obu opracowań to szeroko zakreślone pole badawcze i wykorzystanie najnowszych narzędzi analizy statystyczno-ekonometrycznej. Opracowania te uważam za najważniejsze w moim dorobku z uwagi na ich znaczenie dla rozwoju analizy koniunktury, polegające na usystematyzowaniu podejścia, które konsekwentnie stosowaliśmy w późniejszych pracach, m.in. w:

1. „Cyclical fluctuations of business activity in the new EU countries”, napisanej wspólnie z Elżbietą Adamowicz (pkt I poz. 45 wykazu).
2. „Zachowania gospodarstw domowych w warunkach zmiennej koniunktury. Polska na tle strefy euro”, współautor Sławomir Dudek (pkt I poz. 27 wykazu).
3. „Mechanizm rozprzestrzeniania się wahań cyklicznych w Polsce. Prawidłowości empiryczne towarzyszące wahaniom cyklicznym”, współautor Elżbieta Adamowicz (pkt II poz. 3 wykazu). Fragment tej pracy został opublikowany pt. „Stylised facts in cyclical fluctuations of business survey data” (pkt I poz. 26 wykazu).

W pracy „Cyclical ...” w roli wskaźnika syntetycznego zamiast PKB zbadaliśmy wartość dodaną brutto. Mój wkład autorski określam w wysokości 50 %. Polegał on na udziale w opracowaniu koncepcji badania, opisanu danych i metod analizy, wykonaniu obliczeń i rysunków, omówieniu niektórych wyników analizy morfologicznej i analizy korelacyjnej oraz udziale w opracowaniu wniosków końcowych.

W pracy „Zachowania ...” analizowaliśmy cykl klasyczny, który w Polsce (po roku 1989) ujawnił się jedynie w sprzedaży detalicznej. Mój wkład autorski określam w wysokości 50 %. Polegał on na udziale w opracowaniu koncepcji badania, wykonaniu niektórych obliczeń i rysunków (tych, które dotyczyły analizy cyklu wzrostowego), omówieniu wyników analizy cyklu wzrostowego oraz udziale w opracowaniu wniosków końcowych.

W ostatnim z wymienionych opracowań zbadaliśmy przebieg wahań syntetycznych wskaźników koniunktury w czterech sektorach gospodarki (przemysł przetwórczy, budownictwo, transport samochodowy i handel), wyznaczonych na podstawie badań ankietowych IRG, na tle cyklicznych zmian PKB jako ogólnego miernika aktywności gospodarczej, oraz rozkład zmian cyklicznych wybranych wskaźników koniunktury porównywanych z cyklicznymi zmianami indeksów opisujących poziomy aktywności gospodarczej w poszczególnych sektorach (produkcja sprzedana przemysłu, produkcja budowlano-montażowa i wolumen sprzedaży detalicznej w handlu). W pracy udało się uaktualnić chronologię cyklu wzrostowego PKB w Polsce oraz charakterystykę morfologiczną wahań koniunkturalnych, potwierdzić rolę przemysłu, budownictwa, transportu i handlu w kształtowaniu koniunktury ogólnogospodarczej, potwierdzić wyprzedzające właściwości niektórych sektorowych wskaźników koniunktury (zwłaszcza wskaźnika koniunktury w przemyśle i budownictwie) względem wahań dynamiki PKB, a także potwierdzić synchronizację i wyprzedzające właściwości wskaźników koniunktury w przemyśle i budownictwie względem faktycznych wahań dynamiki produkcji w tych sektorach. Walorem naukowym i poznawczym pracy jest to, iż ujawnione zostały określone prawidłowości wahań cyklicznych oraz potwierdzona została przydatność ankietowych badań koniunktury w ocenach dynamiki gospodarczej.

Mój wkład autorski w to opracowanie określam w wysokości 50 %. Polegał on na udziale w opracowaniu koncepcji badania, opisanu danych i metod analizy, wykonaniu obliczeń i rysunków, omówieniu niektórych wyników analizy morfologicznej i analizy korelacyjnej oraz udziale w opracowaniu wniosków końcowych.

Niezależnie od powyższych prac, jako osiągnięcie, o którym mowa w art. 16 ww. ustawy, wskazuję ponadto samodzielne opracowanie pt. „Koncepcja transformacji polskiej administracji podatkowej” (pkt V poz. 6 wykazu), które z dwóch powodów ma szczególne dla mnie znaczenie. Po pierwsze, jest zwieńczeniem kilkuletniej pracy nad reformą polskiej administracji podatkowej, która dała mi wiele satysfakcji. Po drugie, transformacja administracji podatkowej w Polsce, która się dziś odbywa, jest realizowana w znacznej mierze zgodnie z „Koncepcją ...”⁸.

„Koncepcja ...” nie jest pracą ściśle i wyłącznie naukową, lecz eklektyczną, łączącą elementy ekonomiki poboru podatków, organizacji i zarządzania, zarządzania projektami, informatyki gospodarczej i in. Obejmuje: założenia przyjęte w opracowaniu koncepcji transformacji polskiej administracji podatkowej, analizę otoczenia społeczno-gospodarczego, analizę stanu bieżącego obszarów zmian, w tym analizę porównawczą, wstępną strategię reformy, propozycję docelowego modelu logicznego, koncepcję rozwiązań funkcjonalnych, niefunkcjonalnych, organizacyjnych i prawnych, pryncypia architektoniczne i biznesowe, strategię budowy i wdrożenia proponowanych rozwiązań, analizę głównych powiązań, ograniczeń i wyłączeń z zakresu Programu e-Podatki, identyfikację zagrożeń realizacji, uzasadnienie strategiczno-finansowe proponowanego rozwiązania docelowego oraz biznesplan. Zaproponowałem, by transformacja polskiej administracji podatkowej była realizowana zgodnie z koncepcją architektury korporacyjnej. Na architekturę korporacyjną składają się: opis stanów bazowego (wyjściowego) i docelowego organizacji w czterech domenach architektonicznych (biznesowej, danych, aplikacji oraz technicznej) oraz plan dojścia do stanu docelowego i pryncypia architektoniczne sterujące przejściem ze stanu bazowego do docelowego. Zaproponowałem, by w reformie administracji podatkowej przyjąć i konsekwentnie egzekwować tzw. pryncypia biznesowe (optymalizacja systemu podatkowego, obniżenie kosztów poboru, skuteczniejsze zarządzanie ryzykiem podatkowym, kształtowanie pozytywnych postaw podatników), wyprowadzone z kryterium (paradygmatu) efektywności ekonomicznej. W zarządzaniu administracją podatkową w Polsce (i administracją publiczną w ogólności) przeważa myślenie doraźne i cząstkowe, podporządkowane bieżącym celom politycznym. Choć nie mam żadnych wątpliwości, że trwająca reforma nie odmieni zupełnie tej perspektywy, to wybór sądu konkursowego uznaję za dowód, iż do świadomości decydentów przebija się konieczność przewartościowania polityki zarządzania państwem. W tym upatruję walor praktyczny „Koncepcji ..”. Walorem naukowym jest sformułowanie problemu węzłowego działania administracji podatkowej przez połączenie trzech cząstkowych problemów teoretycznych: organizacji administracji podatkowej, jej oddziaływania na *tax compliance* oraz zapobiegania i zwalczania *tax non-compliance*.

4. Inne osiągnięcia

Cennym doświadczeniem w mojej karierze naukowej było uczestnictwo w międzynarodowym projekcie ProAct (pkt VI poz. 16 wykazu). Było to przedsięwzięcie badawcze, mające na celu podniesienie sprawności instytucji odpowiedzialnych za prowadzenie polityki innowacyjnej w najsłabiej rozwiniętych gospodarczo regionach UE (Podkarpackim, Południowomorawskim, Północnowęgierskim i Preszowskim), poprzez

⁸ „Koncepcja ...”, jak wspominałem wcześniej (s. 2 i 4), jest pracą złożoną w konkursie publicznym anonimowo i nie bezpośrednio przeze mnie, bowiem do konkursu mogły przystąpić jedynie podmioty spełniające kryteria określone w regulaminie konkursu, uprzywilejowujące duże międzynarodowe firmy doradcze. Po ogłoszeniu wyników konkursu „Koncepcja ...” została opublikowana przez Ministerstwo Finansów na stronie internetowej i usunięta z niej po rozpoczęciu fazy realizacyjnej Programu e-Podatki. Cena ofertowa została utajniona. Koszt szczegółowego opracowania pracy konkursowej, w tym dokumentacji i nadzoru autorskiego brutto, stanowił 20 % w końcowej ocenie prac złożonych w konkursie.

przeplwyw doświadczeń z wysoko rozwiniętych regionów UE (Leiden, Południowo-Wschodniej Anglii, Północnoduńskiego i Wiedeńskiego) oraz wspólne wypracowanie zaleceń dla takiej polityki. Cel został zrealizowany przez dokonanie przeglądu tych metod i narzędzi regionalnej polityki innowacyjnej, które w wymienionych krajach UE okazały się skuteczne, i – na tej podstawie – nawiązanie współpracy w zakresie polityki innowacyjnej między instytucjami regionalnymi uczestniczącymi w projekcie. Udało się opracować metodykę benchmarkingu regionalnej polityki innowacyjnej (pkt I poz. 106 i pkt II poz. 11 wykazu), która została przetestowana i wdrożona. Produktem ubocznym była analiza regionalnej polityki badawczo-rozwojowej w Polsce (pkt II poz. 13 wykazu). Więcej w artykule pt. „Opis projektu ProAct” (pkt I poz. 107 wykazu).

Pozostałe osiągnięcia:

1. Jestem autorem, współautorem lub redaktorem 123 publikacji naukowych, 20 niepublikowanych opracowań naukowych i 9 opracowań o charakterze ekspertyz.
2. Wystąpiłem z referatem łącznie na 29 konferencjach, w tym 11 międzynarodowych. 2 konferencje współorganizowałem.
3. Uczestniczyłem (lub uczestniczę) w realizacji łącznie 30 projektów, w tym 2 międzynarodowych. Kierowałem (lub kieruję) 11 z nich, w tym 1 międzynarodowym.
4. Jestem członkiem komitetów redakcyjnych 3 czasopism.
5. Otrzymałem 5 nagród za działalność badawczo-naukową, w tym dwie indywidualne.

